

RESTURI OSTEOLOGICE DE ANIMALE DIN SECTORUL „TURNUL ROMANIC” AL COMPLEXULUI MEDIEVAL DE LA SÎNNICOLAU DE BEIUȘ, JUD. BIHOR*

de MIRCEA ȘT. UDRESCU

Materialul osteologic animal luat în discuție provine din sectorul „Turnul romanic” al complexului de monumente medievale de la Sinnicolau de Beiuș¹. Din totalul de 250 de piese osteologice recoltate cu prilejul săpăturilor din anul 1987, au putut fi identificate ca specie 109, restul fiind spărturi și așchii fără detalii morfologice specifice. La acestea se adaugă 16 dinți întregi sau fragmentari, provenind exclusiv de la cele trei specii importante în alimentație (bovine, ovicaprine, suine), dar care n-au fost incluse în tabelul cu numărul pieselor identificate (tabel 1). Au fost recunoscute 7 specii de mamifere, la care se adaugă 5 fragmente osteologice de păsări domestice.

Tabelul 1

Repartiția numerică și procentuală pe specii a fragmentelor osteologice identificate

	Nr. fragmente	%	Nr. minim de indivizi
<i>Bos taurus</i>	54	49,5	4
<i>Ovis-Capra</i>	9	8,2	2
<i>Sus domesticus</i>	30	27,5	5
<i>Equus caballus</i>	3	2,8	1
<i>Cervus elaphus</i>	6	5,5	1
<i>Sus scrofa</i>	1	0,9	1
<i>Capreolus capreolus</i>	1	0,9	1
<i>Aves</i>	5	4,6	—
Total piese identificate	109	100,0	15
Piese neidentificate	141		
Total :	250		

Cele 54 de piese osteologice atribuite lui *Bos taurus* provin de la un număr minim de patru exemplare, dintre care unul de aproximativ 2 ani, două în intervalul 2,5—4 ani și unul de peste 4 ani. Prin cele cîteva

* Lotul de materiale prelucrat în acest studiu provine din sectorul „Turnul romanic” de pe dealul Boțocana de la Sinnicolau de Beiuș, sector în care în sec. XII și în prima jumătate a sec. XIII (probabil în pînă la 1241) a existat o mănăstire de familie a neamului Borșa provenind din refacerea și lărgirea unei mai vechi capele de curte. După mijlocul sec. XIII s-a ridicat tot acolo o biserică parohială căreia i-a aparținut și turnul-clopotniță de factură romanică (trzie, singura parte a monumentului păstrată pînă azi (rezultate încă inedite ale cercetărilor din anii 1971—1987). Interesul lotului de materiale osteologice constă în recoltarea lui din bucătăria și din jurul bucătăriei mănăstirii, încăpere descoperită și cercetată în 1987 în colțul nord-estic al claustrului (R. Popa).

¹ R. Popa, N. Chidioșan, A. Lukács, RMM—MIA, 15, 1984, 2, p. 21—34.

dimensiuni (M_3 — lung. max. : 34,0 ($N = 3$); Mtc. — lat. prox. : 48 ; lat. dist. : 60 ; Asg. — lung. lat. : 57,5) bovinele se încadrează către limita inferioară de variabilitate pentru această perioadă istorică și nu se deosebesc din punct de vedere dimensional de cele descoperite în ruinele reședinței medievale învecinate (tabel 2).

Tabelul 2

Principalele dimensiuni prelevate pe materialul osteologic din Reședința feudală și din sectorul „Turnul roman”

<i>Bos taurus</i>	<i>Cervus elaphus</i>
Mandibulă — Lung. M_3 : 34,5 ; 34 ; 34,5 ; 33,5	Maxilar/Mandibulă — P_2-P_4 : 48—48
Metacarp — Lung. max. : 167— — Lat. prox : 43,5 ; 48	— M_1-M_3 : 77,5—79 — P_2-M_3 : 125—126
Lat. diaf. : 23,5— Lat. dist. : — — 60	Radius — Lat. prox : 64 — Lat. supr. art : 58
Falanga I — Lung. lat : 57 ; 57 — Lat. prox : 33 ; 25,5 — Lat. diaf : 25 ; 22 — Lat. dist : 28,5 ; 25	Tibie — Lat. dist : 55 ; 56 ; 54
	Astragal — Lung. lat : 57 ; 58 ; 59,5
	Calcaneu — Lung. max. : 127
<i>Sus domesticus</i>	Falanga I — Lung. lat : 63 ; 64 ; 62 ; 64,5 — Lat. prox. : 24 ; 24 ; 22,5 ; 25 — Lat. diaf. : 19,5 ; 20 ; 17 ; 20,5 — Lat. dist. : 22 ; 24 ; 21 ; 24
Mandibulă — M_1-M_3 : 62,5 — Lung. M_3 : 32,5 ; 32	<i>Capreolus capreolus</i>
<i>Equus caballus</i>	Radius — Lat. prox : 27,5 — Lat. supr. art : 25
Metacarp — Lung. max : 231 — Lung. lat : 222 — Lat. prox : 50 — Lat. diaf : 33 — Lat. dist : 51	

Cu excepția unui fragment proximal de metacarp, celelalte 8 piese osteologice atribuite ovicaprinelor sînt fragmente de humerus (4), de radius (3) și de tibie (1), deci de regiuni „purtătoare de carne” ale scheletului. În lipsa unor detalii morfologice specifice, nu a fost posibilă separarea oilor de capre. Toate aceste piese provin de la un număr minim de două exemplare adulte.

Plasat pe locul al doilea ca număr de piese osteologice identificate, porcul domestic a reprezentat o componentă importantă în alimentație, alături de bovine. Cele 30 de piese provin de la un număr minim de 5 exemplare, care au fost sacrificate la vîrste diferite : unul la 3 luni, unul la un an, unul la 2 ani și două la peste 3 ani.

Cele trei fragmente osteologice atribuite calului provin foarte probabil de la un singur exemplar adult.

Au mai fost identificate 5 fragmente osteologice de cerb, provenind probabil de la același exemplar, un fragment de radius de căprioară și un atlas, atribuit mistrețului pe baza estimării dimensiunilor sale mai mari. Cele 5 fragmente osteologice de păsări provin foarte probabil de la galinacee.

Repartiția pe specii a fragmentelor osteologice animale identificate este diferită la cele două obiective învecinate și contemporane cercetate pînă în prezent la Sinnicolau de Beiuș : reședința feudală² și sectorul „Turnul romanic”. Dacă la primul obiectiv proporția speciilor domestice importante din punct de vedere alimentar era parțial diferită de ceea ce se întâlnește în mod curent în așezările contemporane, cu un procent destul de mare (24,6%) de fragmente osteologice atribuite cerbului, eșantionul din sectorul „Turnul romanic” prezintă o repartitie pe specii „normală” pentru această perioadă a fragmentelor identificate. Deosebirile dintre cele două obiective sub raportul structurii pe specii și a proporțiilor diferite de fragmente osteologice atribuite acestora trebuie să-și găsească o explicație.

Pentru materialul osteologic provenit din reședința feudală, descoperit aproape exclusiv în stratul de cenușă și moloz care a marcat sfîrșitul ei, s-a evidențiat faptul că el a rămas pe teren „mai degrabă de pe urma muncitorilor care au procedat la demolarea sistematică a construcției”³. Din punct de vedere dimensional, deși comparațiile cu materialul osteologic provenit din sectorul „Turnul romanic” se limitează la puține piese, nu se constată deosebiri între cele două obiective la materialul de bovine și suine. Mai mult, nu se constată deosebiri nici în privința vîrstelor la care au fost sacrificate pentru consum aceste două specii importante ale alimentației medievale.

Dacă presupunerea legată de existența grupului de muncitori care au demolat sistematic reședința feudală rămînînd aici cîteva săptămîni este corectă, asigurarea necesarului lor de hrană a trebuit să fi fost reglementată; fie își procurau singuri hrana, fie aceasta le era asigurată de cei care patronau acțiunea. Proporția diferită a fragmentelor osteologice identificate în cele două obiective pledează pentru prima ipoteză, cu atît mai mult cu cît acești muncitori proveneau foarte probabil „tot din satele învecinate”⁴. În acest fel s-ar putea explica și procentul mare de fragmente osteologice de cervidee, care au putut fi „achiziționate” de la vînătorii din împrejurimi.

Pe de altă parte, lotul de materiale descoperit în ruinele din sectorul „Turnul romanic” și atribuit activității unei bucătării mănăstirești de la sfîrșitul sec. XII și de la începutul secolului următor pledează pentru concluzia că, sub acest aspect, n-au existat în epocă deosebiri notabile între complexele monastice și cele laice.

² M. Șt. Udrescu, SCIVA, 38, 1987, 3, p. 293—295.

³ *Ibidem*, p. 294—295.

⁴ R. Popa, N. Chidioșan, A. Lukács, *op. cit.*, p. 31.

LES RESTES OSTHÉOLOGIQUES ANIMALES DE L'AIRE
„TURNUL ROMANIC” DU COMPLEXE MÉDIÉVAL DE SÎNNICOLAU
DE BEIUȘ, DÉP. DE BIHOR

RÉSUMÉ

L'étude du matériel osthéologique animal provenu de l'aire „Turnul romanic” du complexe médiéval de Sinnicolau de Beiuș fait état de différences par rapport à la construction médiévale placée à proximité et datant de la même époque; il s'agit de différences qui portent seulement sur la fréquence des restes osthéologiques attribués aux principales espèces de mammifères utilisés dans l'alimentation. Ces différences ont été mises en liaison avec le fait que le groupe des ouvriers engagés pour la désaffectation systématique de la Résidence Médiévale ont procuré eux mêmes la nourriture, au lieu d'accepter de leur être fournie par ceux qui les y ont engagé. D'autre part, on peut affirmer qu'entre les complexes monastiques et laïques il n'y a pas eu de différences substantielles quant aux habitudes alimentaires.